

Predgovor

Ured za demokraciju, ljudska prava i rad

[Izveštaj o vjerskoj slobodi u svijetu za 2009. godinu](#)

26. listopada 2009.

Zašto se pripremaju izvještaji

Ovaj izvještaj State Department podnosi Kongresu u skladu sa 102. poglavljem, stavkom b, Zakona o vjerskoj slobodi u svijetu iz 1998. godine. Zakon propisuje da državni tajnik, uz pomoć izaslanika za vjersku slobodu u svijetu, treba Kongresu podastrijeti “godišnje izvješće o vjerskoj slobodi u svijetu, kao nadopunu najnovijem Izvještaju o ljudskim pravima, pružanjem dodatnih detaljnih podataka vezanih uz pitanja o vjerskoj slobodi u svijetu”.

Kako se izvještaji pripremaju

Američka veleposlanstva pripremaju početne nacрте ovih izvještaja, prikupljajući podatke od raznih izvora, uključujući vladine i vjerske dužnosnike, nevladine organizacije, novinare, promatrače ljudskih prava, vjerske skupine i akademike. Ovo prikupljanje podataka može biti opasno i dužnosnici američkog State Departmenta u diplomaciji redovito daju sve od sebe u iscrpljujućim i katkad opasnim uvjetima, kako bi istražili prijave o kršenjima ljudskih prava, promatrali izbore ili priskočili u pomoć pojedincima koji su ugroženi zbog svojih vjerskih uvjerenja.

Ured za vjersku slobodu u svijetu surađivao je u prikupljanju i analizi podataka za izvještaje po zemljama, oslanjajući se na stručnost ostalih ureda State Departmenta, vjerskih organizacija, ostalih nevladinih organizacija, dužnosnika stranih vlada, predstavnika Ujedinjenih naroda i ostalih međunarodnih i regionalnih organizacija i ustanova, te stručnjaka iz akademije i medija. U sastavljanju i uređivanju izvještaja o pojedinim zemljama, Ured za vjersku slobodu u svijetu savjetovao se sa stručnjacima za pitanja vjerske diskriminacije i progona, vjerskim vođama velikog broja vjera i stručnjacima za pravna pitanja. Vodeće načelo Ureda bilo je osigurati da se sve relevantne informacije procijene što objektivnije, što temeljitije i što poštenije.

Izvještajem će se koristiti čitav niz ministarstava, agencija i ureda američke vlade u oblikovanju politike, vođenju diplomacije, obavještavanju o dodjeli pomoći, provođenju obuke i dodjeli ostalih sredstava, a izvještaj će također pomoći da se utvrdi koje zemlje provode ili dopuštaju “osobito teška kršenja” vjerske slobode. Te se zemlje još nazivaju „zemljama koje osobito zabrinjavaju“.

Uputa za korištenje

Kad u ovom izvještaju piše da je neka zemlja “općenito poštivala” pravo na vjersku slobodu tijekom razdoblja pokrivenog izvještajem, ta rečenica znači da je ta zemlja nastojala zaštititi vjerske slobode u punom smislu. “Općenito poštivanje” je dakle najviši stupanj poštivanja vjerskih sloboda dodijeljen ovim izvještajem. Izraz “općenito poštivanje” koristi se zbog toga što su zaštita i promicanje vjerske slobode dinamična nastojanja i ne može se kategorički tvrditi da je neka zemlja, čak ni u najboljem slučaju, u potpunosti poštivala ovo pravo tijekom godine.

Zahvale

Izvješće iz 2009. godine odnosi se na razdoblje od 1. srpnja 2008. do 30. lipnja 2009. i opisuje godinu predanog nastojanja stotina dužnosnika diplomacije i državnih službenika u State Departmentu i američkim misijama u inozemstvu. Zahvaljujemo velikom broju dužnosnika u našim veleposlanstvima i konzulatima u inozemstvu na praćenju i promicanju vjerske slobode, te na detaljnom bilježenju stanja vjerskih sloboda. Osim toga, na marljivom radu i neumornoj predanosti vjerskim slobodama zahvaljujemo ljudima u Uredu za vjerske slobode u svijetu, koji su svojim radom omogućili izdavanje ovog izvješća, a to su: Clarissa Adamson, Ali Aghaebrahim, Sylvia Ayub, Nasreen Badat, Judson Birdsall, M. A. Borst, Alexandra Brewer, Mark Carlson, Barbara Cates, Warren Cofsky, Courtney Cook, Graham Couturier, Kate Dailey, Doug Dearborn, Kurt Donnelly, Brian Fabbi, Augustine Fahey, Nathan Godsey, A. T. Gombis, Nancy Hewett, Olivia Hilton, Nathan Hitchen, Victor Huser, Alicia Juskewycz, Emilie Kao, Justin Kern, Sarah Kim, Peter Kovach, Gwendolyn Mack, Safia Mohamoud, Fidel Mahangel, Alexander McLaren, Joannella Morales, Sarah Nelson, Aaron Pina, David Rodearmel, Lana Salih, Tarika Sethi, Andrea Sidari, Lauren Smith, i Abdelnour Zaiback. Rad svih ovih osoba unapređuje slobodu, osigurava točnost u izvještavanju i donosi nadu ugnjetavanim ljudima u cijelom svijetu.

Autori fotografija na naslovnici

Sve fotografije s naslovnice zaštićene su autorskim pravom AP-a. Židovski svećenici nose molitvene šalove dok obavljaju blagoslov Židovskog naroda uza Zid plača u Jeruzalemu, 1996. godine (AP PHOTO/Eyal Warshavsky)

Palestinski muslimanski vjernik moli u kupoli Kamene džamije tijekom molitvi drugog petka svetog mjeseca posta, ramazana, 2007. godine. (AP Photo/Muhammed Muheisen)

Gospel zbor iz južnoafričkog Soweta nastupa u Johannesburgu, Južnoafrička Republika, 2007. (AP Photo/Themba Hadebe)

Žena se moli u crkvi Svetog Petra u Wadowicama, južna Poljska, 2005. (AP Photo/Czarek Sokolowski)

Mali Hindu vjernik prinosi darove tijekom hinduističkog slavlja Deepavali u hramu u Kuala Lumpuru, Malezija, 2006. (AP Photo/Andy Wong)

Musliman se moli izvan džamije tijekom mjeseca posta Ramazana u Kuala Lumpuru, 2002. (AP Photo/Andy Wong)

Mladi budistički svećenik naučnik pali svijeću u Bangkoku, Tajland, 2005. (AP Photo/David Longstreath)

Muškarac se moli u Parku mira prije 60-te godišnjice bacanja atomske bombe na Nagasaki, jugoistočni Japan 2005. (AP Photo/Junji Kurokawa)

Redovnica Misionara milosrđa moli ispred grobnice Majke Terezije u Kalkuti, Indija, 2003. (AP Photo/Bikas Das)

Objavio State Department SAD-a, Ured za demokraciju, prava i rad, Odjel za međunarodnu vjersku slobodu u suradnji s Uredom za javne poslove, listopad 2009.

Uvod

Ured za demokraciju, ljudska prava i rad

[Izveštaj o vjerskoj slobodi u svijetu za 2009. godinu](#)

26. listopada 2009.

Sloboda vjere ključan je preduvjet za suživot naroda.

--Predsjednik Barack Obama

U svom znakovitom govoru na sveučilištu u Kairu, predsjednik Obama izrazio je svoju viziju novog početka između Sjedinjenih Država i muslimana u cijelom svijetu, a to je odnos temeljen na međusobnom zanimanju i međusobnom poštivanju. Za izgradnju čvršćih veza potrebno je stalno nastojanje da slušamo jedni druge, da učimo jedni od drugih, da poštujemo jedni druge i da tražimo zajednička polazišta, rekao je. Obnova ovih napora prisiljava nas da ne izbjegavamo sporna pitanja, nego da se otvoreno suočimo s tim napetostima i nastojimo partnerski riješiti probleme.

State Department objavljuje svoj *Godišnji izvještaj o vjerskoj slobodi u svijetu* u duhu dijaloga i suradnje. Vjera je globalni fenomen, sve su zemlje suočene s problemima i prilikama koje donosi vjerska raznolikost, i nijedna zemlja nema savršenu situaciju po pitanju vjerske slobode. Mi smo kao Amerikanci s pravom ponosni na vlastito nasljeđe vjerske slobode. Bezbroj vjerskih izbjeglica pobjeglo je pred progonom u svojim domovinama i pronašlo utočište na našim

obalama. Ali mi smo isto tako bolno svjesni lošeg postupanja u prošlosti naše nacije prema nekim manjinskim skupinama. Od javnog smaknuća Kvekera sredinom 17. stoljeća u Massachusettsu, do izгона Mormona iz Missourija 1838. i 1839. godine, te diskriminacije koju su mnogi američki muslimani osjetili nakon 11. rujna, naše se društvo dugo bori da uskladi svoju vjersku raznolikost. Ali iz iskustva smo naučili da smo obogaćeni pluralizmom koji vlada podržava, a društvo prihvaća. Kroz *Godišnji izvještaj* i ostala diplomatska nastojanja potičemo sve zemlje da štite vjersku slobodu i promiču vjersku trpeljivost prema svim skupinama i pojedincima. Kao što je predsjednik Obama rekao u Kairu:

"Ljudi u svim zemljama trebaju moći slobodno izabrati i živjeti u svojoj vjeri temeljenoj na uvjerenju uma, srca i duše. Ova tolerancija nužna je da bi vjera mogla napredovati, ali na razne je načine dovedena u pitanje“.

U *Godišnjem izvještaju* istražuju se ti razni načini u 198 zemalja i teritorija. Namjera je da *Godišnji izvještaj* bude sveobuhvatan i uravnotežen, da razmatra raznolikost i dinamičnost vjerskih tradicija i socio-političkih konteksta u svijetu, pokrivajući kako pogoršanja, tako i poboljšanja u poštivanju vjerske slobode od strane vlada i društava. Unatoč različitim uvjetima s kojima se vjerske zajednice susreću u cijelom svijetu, principijelni i praktični razlozi za čuvanje njihove slobode ostaju isti: vjerska sloboda je temeljno pravo, društveno dobro, izvor stabilnosti i ključ međunarodne sigurnosti. Predsjednik Obama je u svojim obraćanjima tijekom cijele prošle godine govorio o pitanjima vezanim uz svaki od ova četiri razloga.

Prvo, vjerska sloboda je pravo stečeno rođenjem svih ljudi, bez obzira na njihovu vjeroispovijest. Zabilježenu u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima i drugim međunarodnim instrumentima, slobodu ispovijedanja, prakticiranja i širenja vjere moraju poštivati sva društva i sve vlade. Sjedinjene Države ovu obvezu shvaćaju ozbiljno. „Amerika će se uvijek zalagati za univerzalna prava svih ljudi da izraze svoje mišljenje, prakticiraju svoju vjeru, u potpunosti pridonose društvu i imaju povjerenja u vladavinu zakona“, rekao je predsjednik u svojoj poruci muslimanima povodom ramazana.

Drugo, vjerska sloboda ovlašćuje vjerske zajednice da promiču zajedničko dobro. Sloboda obično kanalizira vjerska uvjerenja i strast u služenje i pozitivni angažman na javnom planu. Deseci vjerskih skupina u Sjedinjenim Državama, od najvećih denominacija do najmanjih lokalnih kongregacija, provode svoju vjeru u praksu i pomažu u izgradnji pravednijeg i samilosnijeg društva. Objavljujući osnivanje Ureda za partnerstvo temeljeno na vjeri i susjedstvu pri Bijeloj kući, predsjednik Obama je rekao: „Postoji sila koja čini dobro, a veća je od vlade. To je izražavanje vjere, ta čežnja za uzvraćanjem, ta glad za svrhom

većom od naše vlastite, koja se ne otkriva samo na mjestima štovanja, nego u domovima za stare i nemoćne, školama i bolnicama“.

Treće, vjerska sloboda nije samo ljudsko pravo i društveno dobro, to je imperativ nacionalne sigurnosti. Autoritarni režimi koji ugnjetavaju vjerske skupine i ideje u ime stabilnosti stvaraju upravo takve uvjete koji podrivaju te njihove navodne ciljeve. Represija radikalizira. Prisilno i samovoljno miješanje u miroljubivo prakticiranje vjere može pojačati ljutnju prema državi i dovesti do separatizma i nemira. Za razliku od toga, sloboda vjeroispovijesti i izražavanja dovodi do snažnog i živog civilnog društva koje samo ojačava državu, rekao je predsjednik pred turskim parlamentom, te nastavio: Trajna predanost vladavini zakona jedini je način da se postigne sigurnost koja dolazi iz pravde za sve ljude“.

Četvrto, u doba kad terorističke skupine siju svoju mržnju diljem svijeta, vjerska sloboda je ključna za međunarodnu sigurnost. Kao što je predsjednik napomenuo u Kairu, „Kad nasilni ekstremisti djeluju na jednom planinskom lancu, ljudi su ugroženi preko oceana“. Vlade moraju osigurati da njihova vjerska politika nema negativne međunarodne posljedice. Režimi koji manipuliraju vjerom ili marginaliziraju manjinske skupine pogoršavaju međuvjerske napetosti i dodaju ulje na vatru radikalnih vjerskih ideologija. S druge strane, sredina u kojoj vlada vjerska sloboda potiče sklad u zajednici i potiče glasove suzdržljivosti da se otvoreno usprotive ekstremistima po vjerskom pitanju.

S obzirom na koristi vjerske slobode i opasnosti njezina poricanja, Sjedinjene Države promiču ovo univerzalno pravo kao ključni cilj svoje vanjske politike. *Godišnji izvještaj* najbolji je instrument u ovom nastojanju. On informira našu bilateralnu politiku i diplomatske strategije, upire prstom u vlade koje krše vjersku slobodu i daje nadu milijunima koji pate zbog svoje vjere. *Izvještaj* također služi kao bogat izvor detaljnih podataka o vjeri u društvu i mi veoma cijenimo doprinos aktivista i stručnjaci koji se koriste našim izvještajima i obogaćuju naše razumijevanje složenih slučajeva i učinaka vjerske slobode i progona. Pozdravljamo daljnju analizu uz pomoć naših izvještaja, kao i kritike domaće i međunarodne politike vjerske slobode SAD-a. Nadamo se da će *Godišnji izvještaj* potaknuti globalni dijalog i nadahnuti suradnju koja će dovesti do pravednijeg i sigurnijeg svijeta.

Michael Posner

Pomoćnik ministra za demokraciju, ljudska prava i rad

Hrvatska

Ured za demokraciju, ljudska prava i rad
Izveštaj o vjerskoj slobodi u svijetu za 2009. godinu
26. listopada 2009.

Ustavom je zajamčena sloboda vjeroispovijesti, a i ostali zakoni i propisi pridonose općenito slobodnom prakticiranju vjere. Vlada je u praksi općenito poštivala vjersku slobodu. Tijekom izvještajnog razdoblja nije bilo promjene u poštivanju vjerske slobode od strane vlade. Bilo je izvještaja o sporadičnim napadima na imovinu Srpske pravoslavne crkve, osobito na područjima koja su bila zahvaćena ratom. Američka vlada razgovara o vjerskoj slobodi s hrvatskom vladom u sklopu svoje cjelokupne politike promicanja ljudskih prava.

1. dio. Demografski podaci povezani s vjerom

Hrvatska pokriva površinu od 56.542 kvadratna kilometra i ima oko 4,5 milijuna stanovnika. Otprilike 85 posto stanovništva pripada rimokatoličkoj vjeroispovijesti, a šest posto vjernika pripada Srpskoj pravoslavnoj crkvi. Manje od pet posto stanovništva pripada muslimanskoj, židovskoj i ostalim vjerama. Vjerska se pripadnost usko podudara s nacionalnim sastavom stanovništva. Pripadnici pravoslavne vjere, uglavnom srpske nacionalnosti, priklonjeni Srpskoj pravoslavnoj crkvi, uglavnom žive u gradovima i područjima koja graniče s Bosnom i Hercegovinom, Srbijom i Crnom Gorom. Većina pripadnika ostalih manjinskih vjerskih skupina živi u gradskim područjima. Većina useljenika su rimokatolici, Hrvati iz Bosne i Hercegovine.

2. dio. Stanje poštivanja vjerskih sloboda od strane vlade

Zakonski/politički okvir

Ustavom je zajamčena sloboda vjeroispovijesti i zakonodavstvo je pridonijelo općenito slobodnom prakticiranju vjere. Zakon na svim razinama u potpunosti štiti od kršenja ovog prava od strane vlade i privatnih osoba.

Ne postoji službena državna vjeroispovijest. Međutim, Rimokatolička crkva dobiva novčanu potporu od države, kao i ostale povlastice dogovorene konkordatima između vlade i Vatikana. Konkordati i drugi vladini sporazumi s ostalim vjerskim zajednicama omogućavaju državi da financira plaće i mirovine nekih vjerskih dužnosnika kroz zavode za mirovinsko i zdravstveno osiguranje. Brakovi sklopljeni u vjerskim zajednicama koje imaju sporazume s državom, službeno su priznati i nije ih potrebno sklapati u matičnim uredima.

Konkordatima i sporazumima također reguliraju provođenje vjerske nastave u javnim školama i rad dušebrižnika u vojsci.

U skladu s konkordatima potpisanim s Katoličkom crkvom, i u nastojanju da se dodatno definiraju njihova prava i povlastice unutar zakonskog okvira, vlada ima dodatne sporazume sa sljedećih petnaest vjerskih zajednica: Srpskom pravoslavnom crkvom, Islamskom zajednicom u Hrvatskoj, Evangeličkom crkvom, Reformiranom kršćanskom crkvom, Pentekostalnom crkvom, Savezom Kristovih pentekostalnih crkava, Kršćanskom adventističkom crkvom, Savezom baptističkih crkava, Crkvom Božjom, Kristovom crkvom, Pokretom reformiranih adventista sedmog dana, Bugarskom pravoslavnom crkvom, Makedonskom pravoslavnom crkvom, Hrvatskom starom katoličkom crkvom i židovskom zajednicom Bet Israel.

Koordinacija židovskih općina nastojala je zaključiti takav sporazuma s državom. U svibnju 2008. godine vlada je ponudila zajednički sporazum Koordinaciji židovskih općina i Bet Israelu. Bet Israel je potpisao sporazum 24. listopada 2008. Međutim, koordinacija židovskih općina odbila je vladinu ponudu, inzistirajući na neovisnom sporazumu. Koordinacija židovskih općina također se usprotivila raspodjeli sredstava državnog proračuna između tih dviju zajednica, tvrdeći da manji Bet Israel dobiva nesrazmjerno mnogo novca u odnosu na veću Koordinaciju židovskih općina. Odbijanje Koordinacije židovskih općina da potpiše sporazum nije imalo utjecaja na financiranje Bet Israela.

Vlada kao nacionalne blagdane obilježava: Sveta tri kralja, uskrсни ponedjeljak, Tijelovo, Veliku Gospu, Sve svete, Božić i Štefanje.

Zakonom je propisano da vjerska skupina mora imati najmanje petsto vjernika i mora biti registrirana kao udruga najmanje pet godina da bi se mogla registrirati kao vjerska zajednica. Registrirane zajednice dobivaju status pravne osobe i uživaju porezne i druge povlastice. Vjerske zajednice koje su postojale u zemlji prije donošenja ovog zakona 2003. godine ne moraju ispunjavati ove uvjete. Ukupno su registrirane 42 vjerske zajednice, a dodatnih 18 podnijelo je zahtjev za registracijom koji već nekoliko godina nije riješen jer vlasti tvrde da te zajednice ne zadovoljavaju zakonske uvjete. Hrvatski helsinški odbor i nekoliko manjih vjerskih skupina koje su registrirane ali ne mogu potpisati sporazum s državom, kritizirali su kriterije za potpisivanje takvih sporazuma, ustvrdivši da ih vlasti ne primjenjuju dosljedno. Zakonom je načelno uređen pravni položaj vjerskih zajednica te pitanja poput financiranja iz državnog proračuna, poreznih povlastica i vjeronauka u školama. O pitanjima poput mirovine za svećenike, vjerske službe u vojsci, ustanovama zatvorskog sustava i policiji te priznanju vjerskih brakova, svaka vjerska zajednica odvojeno pregovara s vladom.

Ograničenje vjerske slobode

Vlada je općenito poštivala vjersku slobodu u praksi. Tijekom razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem nije bilo promjene u statusu poštivanja vjerske slobode od strane vlade.

Dužnosnici Srpske pravoslavne crkve izvijestili su da su imali pristup bolnicama i zatvorima u svrhu pružanja pastoralne skrbi, ali su se i dalje žalili na poteškoće u procjeni potrebe za pravoslavnom vjerskom skrbi u vojnim i političkim strukturama.

Zakon o strancima, koji je stupio na snagu u siječnju 2008. godine, ograničava boravak stranim državljanima na najviše šest mjeseci, nakon čega moraju šest mjeseci boraviti izvan zemlje. Iako su mnoge kategorije građana izuzete od ograničenja boravka na šest mjeseci, svećenici isprva nisu bili među njima. U 2008. godini predstavnici Srpske pravoslavne crkve izrazili su bojazan da bi zakon mogao utjecati na čak polovinu svih njihovih svećenika. Zakon pogađa i dvanaestak od ukupno 54 muslimanska svećenika u zemlji. Pet drugih vjerskih zajednica, uključujući Islamsku zajednicu, pridružilo se Srpskoj pravoslavnoj crkvi u ožujku 2008. u prijedlogu izmjene zakona, predlažući poseban status za svećenike, produljenje privremenog boravka, kao i pojednostavljenje procedure dobivanja dozvole privremenog i trajnog boravka. Dana 31. ožujka 2009. godine Sabor je prihvatio izmjene i dopune Zakona o strancima kojima su svećenici uvršteni u povlaštenu kategoriju, kojima im je dano pravo na privremeni boravak te povoljniji uvjeti za produljenje dozvola. I Srpska pravoslavna crkva i Islamska zajednica bile su mišljenja da je previše rano kako bi se moglo utvrditi primjenjuju li se ispravno izmjene i dopune zakona, iako nijedna zajednica nije prijavila nikakve probleme pri produljenju dozvola boravka tijekom izvještajnog razdoblja.

Vlada zahtijeva da se u javnim školama provodi vjerska izobrazba, premda pohađanje takve nastave nije obvezno. U javnim se školama najčešće predaje katolički vjeronauk. Škole koje ispune propisanu kvotu od sedam učenika manjinske vjeroispovijesti po školi mogu organizirati posebnu nastavu vjeronauka za te učenike. U 2008. godini Srpska pravoslavna crkva žalila se da su osnovne i srednje škole pri upisu podijelile upitnike u kojima su pitali učenike jesu li zainteresirani za pohađanje vjeronauka. Međutim, u upitnicima se navodno spominjao samo katolički vjeronauk. Predstavnici Srpske pravoslavne crkve zatražili su da se i njihova vjera navede kao jedna od mogućnosti.

Dužnosnici Srpske pravoslavne crkve izvijestili su da je nakon toga Ministarstvo obrazovanja poslalo uputu školama da ponude i druge mogućnosti. Međutim,

provedba te upute bila je neujednačena, tako da prilikom upisa u rujnu 2008. godine mnoge škole učenicima nisu ponudile druge mogućnosti.

Dužnosnici Srpske pravoslavne crkve nastavili su izvještavati o tome da se mnoga školska djeca i njihovi roditelji, osobito u gradovima gdje vjernici Srpske pravoslavne crkve ne žive u kompaktnim zajednicama, i dalje nerado deklariraju kao Srbi pravoslavci kako bi izbjegli izolaciju. Pa ipak, dužnosnici Srpske pravoslavne crkve i dalje su izvještavali o stabilnoj situaciji te o povećanju broja učenika koji pohađaju takvu nastavu na područjima s većinskim srpskim stanovništvom ili na područjima gdje je takva nastava organizirana već dulje vrijeme. Međutim, Eparhija dalmatinska prijavila je probleme s dvije osnovne škole u Kninu koje su ograničile broj sati vjeronauka za djecu vjernike Srpske pravoslavne crkve.

Islamska je zajednica izvijestila da su neke žene imale problema kad su željele izvaditi osobnu iskaznicu s fotografijama na kojima imaju rubac na glavi. Zakonom je lokalnim policijskim vlastima omogućeno da donose vlastite politike kojima će urediti pojedinosti povezane s izdavanjem osobne iskaznice.

Na koncu izvještajnog razdoblja nije postignut nikakav sporazum na nacionalnoj razini, niti je usvojena jedinstvena politika, u vezi s privremenim sporazumom za održavanje židovskih grobova u Zagrebu. Nije došlo ni do kakve promjene u praksi da se grobovi bez nasljednika mogu srušiti nakon 30 godina. U prvoj polovici 2008. godine državni su dužnosnici pristali potražiti rješenje za ta dva problema.

I dalje je bilo problema s povratom imovine koja je nacionalizirana i konfiscirana za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine. Velik broj vjerskih zajednica smatra povrat imovine prioritetom i žali se na sporost u rješavanju tog problema. Povrat sve nacionalizirane ili konfiscirane imovine reguliran je zakonom iz 1996. godine, te njegovim izmjenama i dopunama iz 2002. godine.

Srpska pravoslavna crkva napomenula je da je brzina povrata imovine i dalje nedovoljna. Srpska pravoslavna crkva nastavila je tražiti izmjene zakona iz 1996. godine, za koji tvrdi da je otvorio mogućnosti vladi da preprodaje prethodno nacionaliziranu imovinu novim privatnim vlasnicima, čime se povrat još više otežava.

Dužnosnici Srpske pravoslavne crkve bili su osobito zabrinuti zbog nedostatka napretka u povratu nekoliko vrijednih poslovnih i stambenih zgrada u centru Zagreba, napose zgrade kina Zagreb. U studenom 2008. godine zgrada je srušena i započela je gradnja trgovačkog centra i garaže, unatoč činjenici da

Europski sud za ljudska prava još uvijek odlučuje o žalbi koju je Srpska pravoslavna crkva uložila 2007. godine.

Srpska pravoslavna crkva također je nastavila poduzimati pravne korake započete 2004. godine protiv vlasnika četrdeset stanova u Zagrebu koji su bili u vlasništvu Srpske pravoslavne crkve (a kasnije su nacionalizirani), kako bi spriječili daljnju prodaju stanova. Srpska pravoslavna crkva također je potraživala zemljište u sjevernom dijelu Zagreba. Tijekom razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem nije bilo napretka vezanog uz ova potraživanja ili uz povrat imovine koja je pripadala samostanima, poput poljoprivrednog zemljišta i šuma. Početkom 2008. godine Srpska pravoslavna crkva otkrila je da je država sredinom 1990-ih godina navodno pogreškom upisala nekoliko crkvenih nekretnina u zemljišnim knjigama kao svoje vlasništvo. Srpska pravoslavna crkva pokrenula je pet parnica s ciljem vraćanja nekretnina u blizini Koprivnice i u Graberju u blizini Zagreba. U razdoblju obuhvaćenom ovim izvještajem nije ostvaren nikakav napredak kada je riječ o tih pet parnica. Međutim, pojavili su se novi slučajevi, čime je njihov ukupan broj porastao na deset.

Nastavljena je obnova određenog broja pravoslavnih crkava, iako sporim tempom.

Katolička je crkva uspjela vratiti većinu svojih najvrednijih nekretnina, izuzimajući velik broj zemljišta u južnom dijelu Zagreba, na kojima su izgrađena velika stambena naselja, te isusovački samostan u Varaždinu. U zgradi samostana smještena je Visoka informatička škola, a njezin se povrat planira nakon dovršetka izgradnje novoga sveučilišnog kampusa u gradu. Crkveni dužnosnici izvijestili su da je vlada spremna riješiti sve neriješene zahtjeve za povratom te primijetili da je u većini malih biskupija glavna zahtjeva za povratom imovine riješena, ali da u velikima biskupijama, s više zahtjeva, poput Zagreba i Đakova, još uvijek nije proveden povrat sve imovine.

Tijekom izvještajnog razdoblja još uvijek je ostalo neriješeno nekoliko zahtjeva za povratom židovske imovine, uključujući neke zgrade u Zagrebu.

Islamska zajednica nije imala zahtjeva za povratom imovine. Početak gradnje džamije u Rijeci izvorno je planiran sredinom 2008. godine, ali došlo je do kašnjenja te je gradnja odgođena do listopada 2009. godine. Planirana je i gradnja džamije u Osijeku, ali administrativne procedure izmjena urbanističkog plana odgodile su gradnju. Zajednica je također kupila zemljište za gradnju džamije u Sisku, ali nije počela s gradnjom čekajući na rješenje nekih administrativnih pitanja. Zajednica se žalila na teškoće s lokalnim vlastima u Rijeci te na širem području Istre u vezi s dodjelom prostora na gradskim

grobljima za muslimanske grobove. Nedostatak odgovarajućeg prostora za pokop pokojnika znači da su pokojnici nerijetko radi pokopa bili prebacivani u Bosnu i Hercegovinu.

Kad je riječ o povratu privatne imovine, prema zakonu samo osobe koje su stekle državljanstvo do listopada 1996. godine imaju pravo podnijeti zahtjev za povrat imovine. Ako govorimo o razdoblju koje je pokriveno tim zakonom, državni su dužnosnici ustvrdili da je odlukom Ustavnog suda iz 1999. godine omogućeno da se odredbe tog zakona primjenjuju i na zahtjeve koji se odnose na imovinu konfisciranu tijekom ranije isključenog razdoblja Drugog svjetskog rata. Osobama koje nemaju državljanstvo, uključujući i osobe koje su pobjegle iz zemlje i izgubile državljanstvo, nije dopušteno ulagati zahtjeve na temelju ovog zakona i s njime povezanih propisa. Pokušaji izmjene zakona nisu bili uspješni.

Nije bilo izvještaja o vjerskim zatvorenicima ili pritvorenicima u zemlji.

Prisilno preobraćanje

Nema saznanja o prisilnoj promjeni vjere, pa tako ni maloljetnih državljana Sjedinjenih Država koji su oti ili ilegalno odvedeni iz Sjedinjenih Država, ni o odbijanju vlasti da takvim državljanima dopusti povratak u Sjedinjene Države.

3. dio: Društvena diskriminacija

Bilo je sporadičnih slučajeva nasilja i prijetnji upućenih vjernicima, vjerskim institucijama i simbolima nekih vjerskih skupina. Vjera i nacionalna pripadnost usko su povezane u društvu, i vjera je u povijesti često služila da se identificiraju ne-Hrvati i da ih se izdvoji radi diskriminacije.

Nevladine organizacije za ljudska prava i vjerski vođe ocijenili su da su cjelokupni nacionalni i vjerski odnosi i dalje bili stabilni, iako su članovi židovskih i srpske pravoslavne zajednice bili uvjerenja da se stanje pogoršava.

Dužnosnici Srpske pravoslavne crkve iz Eparhije dalmatinske prijavili su povećanje broja incidenata verbalnog vrijeđanja pravoslavnih svećenika, osobito u Šibeniku, sjedištu Eparhije. Dana 18. travnja 2009. godine neidentificirane osobe razbile su staklo na prednjim vratima i prozoru Srpskoga kulturnog društva u Kninu. Dana 14. listopada 2008. nepoznati počinitelji sprejem su iscrtali svastike i ustaške simbole na vrata sjedišta Eparhije u Šibeniku. Dana 28. rujna 2008. velika skupina neidentificiranih osoba ometala je susjedstvo pjevanjem i izvikivanjem uvreda protiv Srba i Srpske pravoslavne crkve. Pravoslavni biskup Dalmacije žalio se da ti incidenti ne predstavljaju „jamstvo

slobode ljudi i kulturnih ustanova“. Policija je provodila istrage, ali nije nikoga uhitila u vezi sa spomenutim incidentima. Dužnosnici Srpske pravoslavne crkve napomenuli su da je policija u tom području neučinkovita te da rijetko obavještava Crkvu o rezultatima istrage. Dužnosnici Crkve također su se požalili da su lokalne vlasti nekooperativne i povremeno neprijateljski raspoložene prema Srpskoj pravoslavnoj crkvi.

U travnju 2009. godine mediji su izvijestili da su nepoznate osobe provalile u molitveni prostor Islamskog centra u Splitu, gdje su ispisale uvredljive poruke i oštetile jedan uređaj. U listopadu 2008. godine, također u Splitu, razbijeni su prozori na zgradi Islamske zajednice. Muslimanski vjerski vođe napomenuli su kako su takvi incidenti izolirani, a cjelokupan položaj svoje zajednice u Splitu opisali su kao povoljan.

Slučajevi antisemitizma bili su rijetki, ali bilo je događaja s antisemitskim konotacijama. Dana 30. svibnja 2009. popularni nacionalistički pjevač Marko Perković „Thompson“ nastupao je na glavnom zagrebačkom trgu, a u publici je za vrijeme koncerta uočena mala skupina ljudi koji su pozdravljali nacističkim pozdravom, isticali proustaške (ultranacionalistički i fašistički pokret) simbole te pjevali ustaške pjesme. Policija je privela tri osobe zbog nošenja ustaškog znakovlja te još tri zbog nasilja. Za razliku od predhodnih godina, Grad Zagreb nije sufinancirao ovogodišnji koncert.

U travnju 2009. godine Koordinacija židovskih općina prijavila je uništenje židovskog groblja u Vrbovcu; datum tog vandalskog čina nije utvrđen.

Koordinacija židovskih općina izvijestila je da su na njezinoj zgradi u Zagrebu u ožujku 2009. godine iscrtane svastike. Policija je prebojala simbole, ali nije nikoga uhitila, niti je poduzimala dodatne istražne radnje.

Dana 27. siječnja 2009. godine, na Međunarodni dan sjećanja na holokaust, posjet školske djece prostorijama Bet Israela prekinula je dojava o bombi. Policija je provela istragu, ali ona nije dovela do uhićenja.

Dana 30. siječnja 2009. godine lokalni su mediji izvijestili da je na desničarskim ultranacionalističkim internetskim stranicama objavljen popis uglednih Židova u Hrvatskoj. Dijelovi tog popisa kasnije su objavljivani u drugim medijima i na drugim internetskim stranicama. Popis je imao svrhu ilustrirati kako su Židovi „posvuda“ na utjecajnim položajima te da ih je moguće naći „gdje god su politička moć i novac“. Mediji su ustvrdili kako popis podsjeća na „popise za odstrel“ iz nacističkih vremena.

Dana 26. siječnja 2009. godine lokalna televizijska stanica NOVA TV emitirala je informativnu emisiju o sukobu u pojasu Gaze. Gost komentator Vedrana Rudan usporedila je stanje u Gazi s holokaustom. Rudan su kritizirali židovski vođe i neki članovi vlade i medija, iako su drugi branili njezino pravo na slobodu govora. NOVA TV objavila je ispriku, privremeno suspendirala urednika informativne emisije te najavila kako Rudan više neće biti gost komentator u budućim emisijama. Rudan je tvrdila da je jedini razlog zašto nije pozvana na povratak u emisiju taj što je vlasnik NOVE TV predsjednik Svjetskoga židovskog kongresa.

Predstavnici židovske zajednice žalili su se da je NOVA TV nastavila reprizirati sporni dio emisije, iako je objavila ispriku.

I Koordinacija židovskih općina i Bet Israel prijavili su nekoliko primljenih pisama, elektroničkih poruka i telefonskih poziva kojima se uglavnom kritiziralo izraelsku politiku prema Palestincima, ali koje su sadržavale i elemente antisemitskog govora mržnje. Koordinacija židovskih općina također je prijavila da je član njihove zajednice u tramvaju pronašao letke kojima se građane poziva na bojkot izraelskih kompanija u znak prosvjeda protiv „izraelske agresije“.

Dana 20. lipnja 2008. Dinko Šakić, bivši zapovjednik ustaškog koncentracijskog logora Jasenovac u vrijeme Drugoga svjetskog rata umro je u zatvorskoj bolnici tijekom služenja 20-godišnje zatvorske kazne te je navodno pokopan u Zagrebu u svojoj ustaškoj odori. Predsjednik Centra Simon Wiesenthal, Efraim Zuroff, pisao je predsjedniku Stipi Mesiću u kolovozu 2008. godine kako bi prosvjedovao zbog toga što je svećenik koji je predvodio obred hvalio Šakića kao uzor svim građanima. Ured predsjednika odgovorio je da „očekuje od odgovornih institucija da poduzmu potrebne mjere kako bi spriječile da pogreb Dinka Šakića naštetu ugledu zemlje ili ima dugoročne štetne učinke na dezorijentiranu mladu populaciju“. Državno odvjetništvo istražilo je slučaj, ali nije našlo dostatne dokaze za podnošenje kaznene prijave, budući da se navodno izlaganje pokojnika nije bilo javno.

4. dio.: Politika vlade SAD-a

Američka vlada razgovara o vjerskoj slobodi s hrvatskom vladom u sklopu svoje cjelokupne politike promicanja ljudskih prava. Tijekom razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem, dužnosnici Američkog veleposlanstva aktivno su poticali vladu da poštuje vjersku slobodu u praksi. Osim toga, dužnosnici veleposlanstva često su se sastajali na svim razinama s predstavnicima vjerskih zajednica i manjinskih skupina, kako bi rješavali pitanja ljudskih prava i vjerske slobode.